

MARX

Karl Marx (1818-1883) ble født i den tyske byen Trier og døde i London. Han studerte juss ved Universitetet i Berlin, men lente seg tidlig mot filosofi, særlig Hegel. Etter at han fullførte doktorgraden sin om Demokrits og Epiktets filosofi, fant han ikke en akademisk stilling på grunn av sine radiakale, liberale synspunkter. Marx begynte da å jobbe som journalist, og gjennom dette kom han nærme det fremvoksende, urbane proletariatet. Gjennom denne kontakten forlat han liberalismen, og utviklet han en ny filosofisk, politisk, og økonomisk, doktrine med Friedrich Engels. Resultet ble Marx' hovedverk *Kapitalen* (1867-1883).

Vi i *Filosofisk supplement* mener at Marx fortsatt aktuell, nå over 200 år etter hans fødselsdag, og har derfor besluttet å dedisere en utgave til hans minne. Mange filosofer siden Marx, spesielt på det europeiske kontinentet, har arbeidet med hans teorier som bakteppe. Enten det er den såkalte nymarxismen til Frankfurterskolen, med filosofer som Horkheimer, Adorno og Marcuse; den strukturalistiske marxismen til eksempelvis Louis Althusser; postmarxismen til de franske poststrukturalistene, som i all hovedsak stilte seg kritiske til Marx; eller den analytiske marxismen til Jon Elster og G.A. Cohen, så har han utøvd stor innflytelse på filosofer på kontinentet og forbi.

Utgaven starter med Paal Fredrik S. Kvarbergs artikkel «On Alienation: A Reconstructive Analysis of the Concept of Alienation», hvor han gir en rekonstruktiv analyse av den unge Marx' fremmedgjøringsbegrep. Kvarberg argumenterer for en mer rigorøs fremmedgjørings teori ved å utdype Marx' begrep om artsvesen med et begrep om funksjonelle egenskaper. På denne måten gir Kvarberg klare kriterier for å fastslå hva fremmedgjøring er og hva man, som et fremmedgjort individ, er fremmedgjort fra. Til sist argumenterer han for at Marx aldri burde forlatt fremmedgjørings teorien for arbeidsverditeorien som et normativt utgangspunkt for kapitalismekritikk.

Så klart kan vi ikke ha en utgave om Marx uten minst en artikkel om *Det kommunistiske manifest*, som han forfattet sammen med Engels. I «Det kommunistiske manifest og utviklingen av kommunisme som begrep» skriver Ivar Dillan om hvordan kommunismebegrepet har utviklet seg gjennom historien fra den franske revolusjon til Sovjetunionen, og ikke minst hvordan det har blitt brukt i Norge. Han viser at ulike grupper innenfor den internasjonale sosialistbevegelsen har forsøkt å eie definisjonsmakten til begrepet, men at «kommunisme» etter hvert ble ensbetydende med den sovjetiske sosialismen.

I artikkelen «En Marx for vår tid?» diskuterer Svein Jåvold betydningen av marxistisk teori for dagens politiske bevegelser på venstresiden. Jåvold begynner med Marx selv og skisserer deretter

en marxistisk idé- og virkningshistorie frem til vår tid. Med utgangspunkt i denne argumenterer han for at Marx sin filosofi fortsatt er relevant for å forstå venstresiden av i dag, men kun hvis man erkjenner hvordan marxismens menneskeforståelse gradvis har endret seg frem til vår tid.

Tormod Fjed Lie og Martin Nyberg har intervjuet Åsmund Birkeland, som har redigert *Arbeid, kapital, fremmedgjøring: Sentrale tekster av Karl Marx* (Falken Forlag, 1992), en sentral antologi for de som kommer til Marx for første gang. I løpet av intervjuet diskuteres blant annet hva Marx kan si om vår egen samtid, hvem arbeiderklassen er og hva som skiller kapitalistiske stater fra førkapitalistiske stater.

Deretter har vi Oscar Dybedahls omtale av Sergio Doğan's *Marx and Hegel on the Dialectic of the Individual and the Social* (Rowman & Littlefield, 2018). Dybedahls vurdering er at boken er et tiltrengt bidrag til litteraturen om Marx' syn på individet og individ-samfunn-relasjonen.

I spalten «Fra Forskningsfronten» tar Cathrine V. Felix (universitetslektor ved Universitetet i Lund) for seg Marx' kritikk av menneskerettighetene. Denne ligner på enkelte punkter på kritikken av den politiske økonomien: Menneskerettighetene svekker kollektiver og fører i siste instans til egoisme.

Henrik Voldstad har oversatt et utdrag fra Friedrich Engels' *Arbeiderklassens vilkår i England fra 1844*. I dette utdraget fra artikkelen «De enkelte industrigrener. Fabrikkarbeidere i snever forstand» skildrer Engels borgerskapets utbytting av arbeiderklassen under intens industrialisering.

Til «I praksis» har Salman Türken (doktorgrad i psykologi fra UiO) skrevet et innlegg som tar for seg spørsmålet om psykologi kan være marxistisk. Her gir Türken også en gjennomgang av konvensjonell psykologi og kritisk psykologi.

Deretter har vi mesterbrev fra de tidligere filosofistudentene Dag August Schmedling Dramer og Ludvig Fæhn Fuglestvedt; et reisebrev fra University of Oxford skrevet av Hans Robin Solberg; og et utdrag fra *Den leksikryptiske encyclopedi* om utopi. Til sist finner vi en quiz med ti temarelevante spørsmål og utlysningen til neste nummer, «Arendt».

Vi tror at disse tekstene gir et inntrykk av bredden til Marx' teorier, enten en kommer til Marx for første gang, eller er god bekjent med hans verker. I tillegg håper vi at leseren vil se at Marx' teorier ikke bare har muligheten til å forklare verden, men også til å endre den. Derfor sier vi: *Lesere i alle land, foren dere!*

God lesning!

Tormod Fjed Lie &
Patrick J. Winther-Larsen
redaktører